

Ն Ա Բ Ի Ի Բ Ա Մ Ե Ա Կ
Ա Պ Բ Ի Լ 24

ՏԻԲ

Նորէն Ապրիլ 24, օր Սուգի, Յիշատակութեան եւ Յարգանքի: Ապրիլ 24, օր սը, որ մեզ՝ հայերս ետ կը տանի ամբողջ 100 տարիներ, երբ Հայ ժողովուրդը կու գար ենթարկուելու Յեղասպանութիւն բառով տարագրող անորակելի ոճիրի սը, որ կը հեզներ մարդկային մտքի սահմանները այդ բառին տարողութիւնը կարենալ ըմբռնելու, եւ այս բոլորը «քաղաքակիրթ» կոչուող աշխարհի սը աչքերուն առաջ, որ ո՛չ միայն պիտի անտեսէր եւ ականջաթող ըներ մատներու վրայ համրող Ամերիկացի եւ Եւրոպացի բարեսիրտ միսիոնարներու եւ դիւանագէտներու յսմառ դիմումներն ու աղաչանքները իրենց պատկան կառավարութիւններուն, առաջը առնելու 20-րդ դարու Առաջին Յեղասպանութեան, սակայն անոնք ո՛չ միայն անտեսեցին այդ փորձերը, այլ աւելի ետք պիտի գային վարձատրելու ոճրագործ թուրքը իր քստմնելի ոճիրին համար, եւ որուն իբր հետեւանք ՄԷԿ ու ԿԷՍ ՄԻԼԻՈՆ գաւակները մեր ժողովուրդին, զարնանային օր սը, համբարուելով մահուան շունչէն, կ'իյնային օտար ափերու վրայ, հեռու իրենց հայրենական հողէն:

Աղէտը, որ հարուածեց մեր ժողովուրդը եւ որուն մենք ճարակ դարձանք ազգովին, մարդկային տարեգրութեանց մէջ իր տեսակովն ու տարողութեամբ անգուգական, իր իւրայատուկ տեղը ունի երկու Մեծ Պատերազմներու արիւժիւրքէն անցած մեր ժողովուրդին հոգիին վրայ: Եւ այդ է գլխատր պատճառը, որ ապրուած սարսուռները կը մնան անկշռ եւ իբր ազգ՝ մեր թերութիւնները կը մեծնան ամէն ժամանակներէ աւելի ծանր հետեւանքներով:

Եւ միա կողմէն, ցաւ ի սիրտ, մենք տակաւ կը կորսնցնենք մեր հոգիի յստկանիչները, կարծէք դադրած ըլլանք դարատր սնակոյթի տէր ժողովուրդի սը համբափն հաատարիմ ըլլալ: Եւ հաատարար ասոր իսկ հետեւանքով է, որ այսօր դէպքերը կը վարեն մեր ճակատագիրը: Մինչ կար ժամանակ սը, երբ մենք կը վարէինք մեր կեանքերու նաը դէպքերու եւ պատահարներու ազդեցութենէն վեր, հեռատեսութեամբ եւ իմաստութեամբ, եւ արդէն ինչո՞վ կը տարբերի Հայը ուրիշ ժողովուրդներէ եթէ ոչ միայն իր ինքնութիւնը

իրագործելու գիտակցութեամբ եւ մահը վերածելու անմահութեան:

Մեր երեք-հազարամեայ պատմութիւնը պերճախօս վկան է մեզ մահացնել ուզող այն արտաքին փորձերուն, որոնց դէմ մենք ունեցած ենք այն անվերլուծելի հոգեկան ոյժը, որ բաղկացած է նոյն ինքն մեր ազգային ընդունակութիւններէն, մեր լեզուէն, մեր հաատարէն եւ վերջապէս մեր ցեղային աանդոյթներէն, եւ ասոնք են որ մեզ տուած են զաղտնիքը ըլլալու կենսունակ եւ իւրայատուկ նկարագրի տէր ժողովուրդ սը, որ մտադրած է գոյատեւել, եւ մահը վերածել անմահութեան:

Անոնք որոնք 1915-ի մեր ազգային ողջակիզման կը նային իբր քաղաքական պատահարի սը, ակներեւ է որ անոնք չեն թափանցած մեր ժողովուրդի կրթական եւ սնակոյթային միտումներուն: Մերը միշտ եղած է դէպի «լոյսի աղբիւրը» երթալու անվերջ ձգտում սը, գոր թուրքը այդ «արեւմտահայեաց հակում»ը պիտի գործածէր իբր պատճառաբանութիւն իրագործելու իր համաթուրանական երազ-ծրագիրը: Մշակոյթը ազգային լինելութեան գերագոյն ձգտումն է եւ անոր պայքարը մենք հաատարիմ եւ հետեւողական կերպով դարեր շարունակ սղած ենք մենք մեզ հասցնելու կատարելութեան, եւ ի վերջոյ զոհը պիտի երթայինք այդ նոյն պայքարին: Մենք մեր գոյութեան առաջին օրէն իսկ մեր ձեռքը երկարեցինք մեր դրացի երկիրներու սնակոյթի եւ միտքի ոսկեջուրին, ու նիւթի եւ մտքի գանձերը վերածեցինք ազնուական կեցուածքի եւ որուն արդիւնքը եղաւ Ե. դարու մեր ՈՍԿԵԴԱՐԸ:

Ժողովուրդ սը, որքան ալ սնակոյթով գօրատր ու ինքնաբաւ ըլլայ, անպայման կը կրէ օտար ազդեցութիւններ: Արդի գիտական յեղաշրջումները պատճառ կ'ըլլան, որ մարդիկ անխուսափելիօրէն իւրացնեն այդ արդի նուաճումները, որոնց դէմ կանգնիլ փորձելը պարագապէս պիտի նշանակէր ինքնալճացում եւ ինքնասպանութիւն կամ այս պարագային ճիշդ պիտի ըլլար ըսել «ազգասպանութիւն»: Անշուշտ որոշ է թէ օտար քաղաքակրթութիւններու եւ ազդեցութիւններու դէմ պայքարը մեզ պիտի չառաջ-

նորդէ ազգապահպանման, ընդհակառակը՝ օտար մշակոյթներու մէջ ստնելով եւ իրացնելով անոնց ունեցածին ԼԱՒԿԳՈՅՆը, սակայն միշտ առանց մոռնալու եւ անտեսելու ՄԵՐը, եւ կամ առանց ՆՈՐը գերադասելու ՏԻՆէ՛ն՝ մերինէն, միայն այդ է որ պիտի կարենայ մեզ զինել ներկայիս մեր գոյութեան սպառնացող ազգաձուլման վտանգատր եւ սարսափելի թշնամիին դէմ, եւ մեր ժողովուրդը պէտք է ունենայ եւ ունի՝ այդ կարողութիւնը: Օրինակ՝ մենք իրացուցած ենք քրիստոնէութիւնը առանց ձուլուելու անկէ, ինչպէս որ պատահած է Կաթողիկ եւ կամ Օրթոտոքս հաւատացեալներու պարագային: Ճիշդ է որ մենք սնած ենք օտար մշակոյթներով, սակայն գիտցած ենք զանոնք տարրալուծելով ներձուել մեր մէջ: Օգտուած ենք այն ամէնով, որ հասնապատասխան եղած է մեր ինքնութեան, էութեան եւ ազգային նկարագրին, առանց սակայն մեր դիմագիծը եղծանելու եւ վնաս հասցնելու մեր մշակոյթի նկարագրին: Տեսեալքար իրա՛ւ ու վաւերական մշակոյթ մը ստեղծելու համար նախապայման է տպատրուիլ եւ ազդուիլ:

Ի՞նչ շահեցանք անցնող ՏԱՐԻԻՒՄ ՏԱՐԻՆԵՐՈՒՆ: Դժբախտաբար սփիւռքահայ կեանքը ներկայիս տարբեր չէ անցեալ դարէն: 1915-ի ցեղասպանութեամբ, քաղաքական եւ կրօնական ոլորտներու վրայ անճիտուած Տայը, այս օրերուն դարձեալ կ'ապրի սուայլ ու դժնդակ օրեր նիւֆին երկրպագու հայրենիքով ու եկեղեցիով: Տայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին, որ երբեմն սագնիսն էր պետականութենէ՛ գուրկ մեր ժողովուրդին, այս օրերուն ան դարձեալ կը տուայտէ աննպատակ, անչիղ եւ անզուխ:

Իսկ ի՞նչ է թելադրութիւնը Մեծ Եղեռնին մեր ներկայ սերունդին եւ քաղաքական ու հոգետր ղեկավարներուն: Ներկան, այսօրը միայն հաշուի առնողին եւ ապագայի տեսիլքէն գուրկ եղողին կեանքը կ'ըլլայ աննպատակ եւ հետեաբար խոպան: Բարէ կառոյցները չեն որ կը յանդիմանեն անունն ու փառքը անհատներուն, այլ հոգիներու կառոյցն է պահանջը մեր ժողովուրդին, մանաւանդ ներկայ ժամանակներուն: Նախասփրութիւններու սխալ ընտրութիւնները կրնան ճակատագրական վախճանի յանգեցնել ամբողջականութիւն մը: Բաղաքական եւ կամ նոյնիսկ հոգետր ղեկավարներ ապաւինելով իրենց դիրքին առթած ժամանակատր քրիտ ոյժին՝ կ'ապրին միայն ներկան, անոնք չեն հետաքրքրուած ապագայով, եւ այսպիսիները գուրկ են դէպի վեր սլանալու այդ պիտի մկանէն եւ հետեաբար չեն կրնար ըլլալ նաեւ յայտնատես: Ասոնք կը մնան գամուած հողին, նիւթին եւ անոնցմէ եկած ողորմելի օգուտներուն:

Արդէն անցած են հարիւր տարիներ, ամբողջ դար մը եւ տակափն ազգովին մինակ ենք յիշատակին հետ մեր ահաւոր կորուստին,

մեր պատմական հայրենիքին, մեր մեռելներուն եւ մանաւանդ մեր քար ու քանդ եղած ճարտարապետական կոթողներուն: Այո՛, անոնք այսօր կու գան անգամ մը եւս յաճախելու մեզ եւ վերջիջեցնելու թէ իրենք ի գուր տեղը չէր որ տուին իրենց կեանքերը: Իրատուք ունէր Եուկոսլաւ մեծ գործիչը, երբ կ'ըսէր. «Վաւատա՛ Վայ ժողովուրդ, երբ օր մը մարդկութիւնը սթափի իր այժմու բարոյական թմբիրէն, գութ չէ որ պիտի ունենայ քու նկատմամբ, այլ ... հիացում»: Եւ այն օրը, երբ մենք թափանցենք փոխադարձ յարգանքի եւ սիրոյ գերագոյն գաղտնիքին, այն ատեն մեր սրբազան նահատակները պիտի ունենան հոգիի յափտեակն խաղաղութիւն եւ պիտի կարենանք ճակատաբաց ըսել թէ մենք մեզմէ՛ ակնկալուածը լիովին ըրած ենք ու կատարած մեր խղճի պարտքը: Այն ատեն միայն իրատուք պիտի ունենանք ըսելու, թէ՛ւ սուգի օր մըն է որ կ'ապրինք, բայց փառքի տօն մըն է որ կը տօնենք:

ՅԻՇԱՏԱԿՆ ԱՐԴԱՐՈՅ ՕՐՆՈՒԹԵԱՄԲ ԵՂԻՑԻ:

Ն. Ա. Մ.

Մշակոյթը ազգային լինելութեան գերագոյն ձգտումն է եւ անոր պայքարը մենք հաւատարիմ եւ հետեւողական կերպով դարեր շարունակ սղած ենք մենք մեզ հասցնելու կատարելութեան:

